*דלא קטליה דוד לשמעי · שהיה חייב מיתה : **לאידך גיסא** · לצעקה ולא לשבח איש יהודי ואיש ימיני גרמו לי הצער הזה : **איתי גוברין יהודאין כו'** · וסיפיה דקרא "לאלהך לא פלחין" : **כל דבריך אחד הן** · כנגד הספר היה אומר כל דבריך דברי הימים אחת הן הרבה שמות אתה מזכיר פלוני ופלוני וכולן אדם אחד הן : **ואנו יודעין לדורשן** · ואע"פ שסתמת אותן אנו נותנין את לבינו עד שאנו יודעין לדורשן משום דאמרינן לעיל כל הכופר בע"ז נקרא יהודי נקט לה הכא : **ואשתו היהודיה וגו'** · והלא בתיה שמה דהא כתיב בסופיה ואלה בני בתיה : **לרחוץ** · לטבול (*לשון) גירות: **והלא כלב שמו** · שבכלב משתעי קרא : **הכי גרסינן וישא בתיה שמרדה בגילולי בית אביה** · ולכך נשתנה שמה בליקוחין הללו : **שגלה מעצמו** · מדלא כתיב 'אשר היה מן הגולה אשר הגלתה' וכתיב "אשר הגלה עם הגולה" משמע שלא היה כשאר ישראל שגלו על כרחן והוא גלה מעצמו כמו שעשה ירמיה שגלה מעצמו עד שאמר לו הקב"ה לחזור : **"בין ההדסים אשר במצולה"** · בין הצדיקים שגלו לבבל ובשכינה משתעי קרא : **אסתהר** · ירח, יפה כלבנה : **ירקרוקת היתה** · כהדסה זו : **אלא חוט של חסד משוך עליה** · מאת הקב"ה לכך נראית יפה לאומות ולאחשורוש : **ובמות אביה ואמה תו ל"ל** · מאחר דכתיב "כי אין לה אב ואם" אלא ללמדנו שאפי' יום אחד לא היה לה אב ואם : **בשעה שנתעברה אמה מת אביה** · כלומר שלא היה לה אב משעה שראויה להקרות אב : **וכשילדתה אמה מתה** · ולא נראית לקרות אם : **ולרש אין כל** · באוריה משתעי קרא : **כבשה אחת** · (ב) בת שבע : **שהיתה מונה בהן ימי שבת** · שהיתה משרתת לה אחת באחד בשבת ואחת בשני בשבת ואחת בשלישי בשבת וכן כולן וכשהגיע יום שפחה של שבת יודעת שהיום שבת : ***כחלי דחזירי** · בקול"וש שמינית ומתוך אונסה לא נענשה : **וכן הוא אומר** · שהזרעונים טובים לצדיקים להבדילן ממאכל טמא : **ויהי המלצר נושא את פת בגם ויין משתיהם וגו'** · וכתיב בההוא ענינא "ולמקצת ימים עשרה נראה מראיהם טוב ובריאי בשר" וגו' : **אנפקינון שמן זית שלא הביא שליש** · גבי מנחות תנן *אין מביאין אנפקינון ואם הביא פסול ועלה קאי ר' יהודה ואמר מהו אנפקינון : **מעדן** · (ג) מלהיב : **מגנותו של אותו רשע** · גנותו הוא זה שהוא בועל נשים ומשלחן : **שהגוף נהנה מן הגוף** · מפני הצינה והעיד לך הכתוב שהיו מתכוונין מן השמים לחבבה על בעלה : **ביקש לטעום כו'** · לכך נאמר "מכל הנשים" "ומכל הבתולות" : **עבד משתיא כו'** · חוזר לכמה ענינים לפייסה שתגלה לו מולדתה ולא הועיל וסמוך לה להאי קרא "ובהקבץ בתולות שנית וגו' אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה וגו'" עבד משתיא=סעודה לכבודה מה שלא עשה בשאר נשים : **דלי כרגא** · אמר "בשביל אסתר אני מניח לכם מכסי גולגולתכם" היינו והנחה למדינות עשה : **שדר פרדישני** · דורונות לשרים בשמה והיינו דכתיב ויתן משאת כיד המלך :

לא

תורה אור

דלא קטליה דוד לשמעי דאתיליד מיניה מרדכי דמיקני ביה המן, ומה שילם לי ימיני- דלא קטליה שאול לאגג דאתיליד מיניה המן דמצער לישראל רבי יוחנן אמר לעולם מבנימן קאתי, ואמאי קרי ליה יהודי על שום שכפר בע"ז שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי כדכתיב °איתי גוברין יהודאין וגו' *רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי "כל דבריך אחד הם ואנו יודעין לדורשן: °ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד" ואמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בע"ז דכתיב °ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור *ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה, ילדה? והא רבויי רביתיה? לומר לך *שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו "ירד" זה משה ולמה נקרא שמו "ירד" [א] שירד להם לישראל מן בימיו *"גדור"=שגדר פרצותיהן של ישראל "חבר" שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים "סוכו"=שנעשה להם לישראל כסוכה "יקותיאל"=שקוו ישראל לאל בימיו "זנוח"=שהזניח עונותיהן של ישראל "אבי, אבי, אבי"=אב בתורה אב בחכמה אב בנביאות, "ואלה בני בתיה אשר לקח מרד"- וכי מרד שמו והלא כלב שמו? אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את (א) בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה: "אשר הגלה מירושלם" אמר רבא שגלה מעצמו "ויהי אומן את הדסה" קרי לה 'הדסה' וקרי לה 'אסתר' תניא ר"מ אומר אסתר שמה ולמה נקראת שמה הדסה °על שם הצדיקים *שנקראו הדסים וכן הוא אומר °והוא עומד בין ההדסים", רבי יהודה אומר הדסה שמה ולמה נקראת שמה אסתר על שם שהיתה מסתרת דבריה שנאמר "אין אסתר מגדת את עמה וגו'", ר' נחמיה אומר הדסה שמה ולמה נקראת אסתר שהיו אומות העולם קורין אותה על שום "אסתהר", בן עזאי אומר: אסתר-לא ארוכה ולא קצרה-היתה אלא בינונית כהדסה ר' יהושע בן קרחה אמר *אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה "כי אין לה אב ואם, ובמות אביה ואמה" למה לי? אמר רב אחא עיברתה, מת אביה, ילדתה, מתה אמה "ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת" תנא משום ר"מ אל תקרי "לבת" אלא לבית וכן הוא אומר °ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת" משום דבחיקו תשכב הוות ליה (*לבת) אלא (*לבית) הכי נמי לבית "ואת שבע הנערות וגו'" אמר רבא שהיתה מונה בהן ימי שבת "וישנה ואת נערותיה וגו'" אמר רב שהאכילה מאכל יהודי ושמואל אמר שהאכילה *קדלי דחזירי ור' יוחנן אמר זרעונים וכן הוא אומר °ויהי המלצר נושא את פת בגם ונותן להם זרעונים "ששה חדשים בשמן המור" *מאי שמן המור? ר' חייא בר אבא אמר סטכת רב הונא אמר שמן זית שלא הביא שליש תניא רבי יהודה אומר 'אנפקינון'=שמן זית שלא הביא שליש, ולמה סכין אותו? שמשיר את השיער ומעדן את הבשר "בערב היא באה ובבקר היא שבה" אמר רבי יוחנן מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו שלא היה משמש מטתו ביום "ותהי אסתר נשאת חן" אר"א *מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו "ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת" ירח שנהנה גוף מן הגוף "ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות" אמר רב-ביקש לטעום טעם בתולה טעם, טעם בעולה טעם "ויעש המלך משתה גדול" עבד משתיא ולא גליא ליה, דלי כרגא ולא גליא ליה, שדר פרדישני ולא גליא ליה "ובהקבץ בתולות שנית וגו'" אזיל שקל עצה ממרדכי אמר "אין אשה מתקנאה אלא בירך חבירתה" ואפי' הכי לא גליא ליה דכתיב "אין אסתר מגדת מולדתה וגו'" אמר רבי אלעזר מאי דכתיב

לא

כל הכופר בע"ז נקרא יהודי שנאמר איתי גוברין יהודאין על שם יהודי שהרי אמר בחלק (סנהדרין דף צג:) דלא הוו משבט יהודה : **אשר** הגלה שגלה מעצמו · ודריש ליה מדלא כתיב הוגלה : **קדלי** דחזירי · וח"ו היא לא היתה אוכלת : וטובלת

[בע"י איתא בזה"ל תימה אימא שקראם יהודאין לפי שהיו משבט יהודה כדכתיב (דניאל א) ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה וי"ל דאתיא כר"ש בר נחמני דאמר בפרק חלק צג: דניאל מבני יהודה חנניה מישאל ועזריה משאר שבטים]

רבינו חננאל

כל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא ילדו: נקראת הדסה מפני דהיתה צדקת. שהצדיקים נקראים הדסים : לקחה מרדכי לו לבת: תנא משום רבי מאיר לבית :

הגהות הב"ח

(א) גמ' וישא את בתיה בת פרעה : (ב) רש"י ד"ה כבשה אחת זו בת שבע : (ג) ד"ה מעדן מלהיב ומלהיל הס"ד :

הגהות הגר"א

[א] גמ' (שירד להם לישראל מן בימיו) תא"מ וצ"ל שהוריד תורה לישראל :

[נ"ל כבית וכן איתא בע"י]

[פירוש עורף של חזרת כלומר ראש של חסא ערוך ערך קדל ועיין תוספות ד"ה קדלי]

גליון הש"ס

גמ' ואשתו היהודיה . עי' מ"ר ריש ויקרא : שם על שם הצדיקים . עי' ברכות דף כו ע"ב תוד"ה ואין שיחה : רש"י ד"ה אסתהר ירח . כי ירח תרגומו סהרא (בראשית לז ט) :

נושא
כל הכופר בע"ז נקרא יהודי

מבנה
⋈ "יהודי"
"על שום שכפר בע"ז"
דרך סימונים אלו נראה קשר בין ב' הקטעים שבגמ'

נושא
• אסתר: מה היתה שמה אסתר או הדסה
• תיאורים שלה

מבנה
◇ דעות על מה היתה שמה האמיתי
"ולמה נקראת שמה..."

מבנה
◇ ב' דרשות של רבי אלעזר על הפסוק: "לא יגרע..." איוב לו:ז

מסורת הש"ס

מן תיבת דלא עד תיבת לאידך הוא שייך לעמוד שקודם

[נ"ל לשום]

* אין סוגר"ים אלו לשם דילוג אלא לתחום אורך הגמ' שדורשת הפסוק בדברי הימים בענין כלב ובת פרעה

[סוטה יב:]

סנהדרין יט:

גי' ע"י ובשבילו

[סנהדרין צג. ע"ש ועי' תוס' ברכות כו: ד"ה ואין שיחה]

[לקמן טו.]

[מנחות פה: נ"ל כבת]

פסחים מג. ע"ש מ"ק ט: ע"ש שבת פ. ע"ש מנחות פו. ע"ש

[לעיל ז.]